משנה · אחרונים · רש״ש · סדר נשים

רש״ש על משנה כתובות

רבי שמואל שטראשון [הרש"ש]

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

רש״ש על משנה כתובות

רבי שמואל שטראשון [הרש"ש]

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/רשש-על-משנה-כתובות/
הקובץ נוצר ב־18 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611162349 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 5
משנה ד 5
משנה ו 5
משנה ז 5
משנה י 5
פרק ב 6
משנה א 6
משנה ב 6
משנה ג 6
משנה ה 6
משנה ז 7
משנה ח 7
משנה ט 7
פרק ג 8
משנה א 8
משנה ב 9
משנה ו 9
משנה ח 9
משנה ט 9
פרק ד 10
משנה א 10
משנה ב 11
משנה ג 11
משנה ד 11
משנה ה 11
משנה ז 12
משנה יב 12
פרק ה 12
משנה א 12
משנה ב 12
משנה ג 13
משנה ד 13
משנה ו 13
משנה ז 14
משנה ח 14
משנה ט 14
פרק ו 14
משנה ג 14
פרק ז 15
משנה א 15
משנה ו 15
משנה ח 15
משנה ט 16
פרק ח 16
משנה א 16
משנה ב 16
פרק ט 16
משנה א 16
משנה ה 16
משנה ז 17
משנה ט 17
פרק י 18
משנה א 18
משנה ה 18
פרק יא 18
משנה ג 18
משנה ה 19
משנה ו 19
פרק יב 19
משנה א 19
פרק יג 19
משנה ב 19

משנה ג 20
משנה י 20
משנה יא 20

פרק א

משנה ד

[**במשנה הגיורת כו'**. נ"ב פתח בלשון יחיד הגיורת וכו' וסיים בלשון רבים שנפדו כו' ומצאתי בש"מ שהרגיש בזה ע"ש וכן ראיתי בס' גאון צבי שכתב בזה מהגרמ"ש]:

במשנה בתולה אלמנה גרושה וחלוצה כו'. עי' תוי"ט בשם הר"ן דחלוצה איידי דמתניתין קמא נקט. והר"ן מסיים ולאשמעינן דאע"ג דנתאלמנה ונחלצה מנה מיהא אית לה:

שם הגיורת כו' יתירות על בנות שלש שנים ויום א' כו'. יתירות לאו דוקא כדמוכח בכ"ד דבת ג"ש ויום א' ביאתה ביאה וכדקתני במשנה הקודמת פחותות כו' דמשמע הא בנות ג"ש ויום א' מנה. ואיידי דתני רישא פחותות תני סיפא יתירות וכה"ג משני בעירובין (טז) איידי דתני רישא פרוץ מרובה עה"ע תני סיפא עומד מרובה עה"פ:

[**בתוי"ט ד"ה הגיורת כו' אבל פ"ק מהל' נערה הל' י' העתיק כו'**. נ"ב יפה כתב ודברי מרן שם נפלאים שהראה שם המקור ממשנתינו דכאן:

שם בא"ד ובשם רבנו מוהר"ר ליווא ז"ל שמעתי כו' נ"ב כ"כ הריטב"א בחידושיו והרדב"ז כמ"ש בשיטה מקובצת כאן. מהגרמ"ש]:

משנה ו

במשנה היא אומרת כו' ונסתחפה שדך. כ"ה הגי' במשניות ונכון:

תוי"ט ד"ה לא כי. עמש"כ בב"ק (לה ב):

[**בתוי"ט ד"ה עד שלא תתארס כו' ולא ידעתי כו'** נ"ב עי' בק"ע שם מש"כ בש"ק ישוב לזה. ונ"ל שדבריו אינם נכונים ע"ש. מהגרמ"ש]:

משנה ז

במשנה והוא אומר לא כי אלא דרוסת איש את ר"ג ור"א אומרים נאמנת. וכ' הרע"ב ומ"מ אם אשת כהן היא כו' שויתה אנפשיה חדא"ס כו'. וכ"ע התוי"ט וה"נ באשת ישראל וקבל בה אביה קדושין בפחות מבת ג' שנים. אבל הרע"ב נראה דדק שפיר במה שלא כתב בכגון זה דהא ע"כ מתניתין לא איירי בגוון זה. דא"כ ע"כ תחתיו נאנסה ומאי טענתיה הרי נסתחפה שדהו:

משנה י

במשנה אם רוב אנשי העיר משיאין כו'. כ' התור"ע דאם היה ד"מ נ"א כשרים ונ' פסולים ובהנ"א היה כהן א' אסורה לו. דכיון דהוא יודע בעצמו שלא בא עליה א"כ הוא אינו בכלל הספק ולא נשאר רק מחצה ע"מ כו'. הנה הרב ז"ל נראה דמדמי ליה להא דתנן בפ"ד דתרומות מ"ח וט' בלבנות ושחורות ע"ש. אבל לעד"נ דדוקא לענין ביטול לא מהני

אותן שאינן בכלל הספק. אבל לענין דכל דפריש מרובא פריש מהני אפי' אותן שאינן בכלל הספק:
וראיה מב"ב (כג ב) גבי נמצא בין ב' שובכות דאמרינן שם ואע"ג דבחד מנייהו נפיש מחבריה ע"ש. והרי בהנשארים בהשובך אין ספק שהם ודאי נשארו במקומן. והספק אינו אלא על הניפול הנמצא ואפ"ה אמרינן דמרובא פריש. ולפמש"כ היה נ"ל דאם בחנות אחת כשרה היו מ' חתיכות מרובעות ועשר משולשות. ובחנות הטרפה לא היה אלא כ' חתיכות וכולן משולשות. ונמצאת חתיכה משולשת כשרה. ודבר זה צריך עדיין תלמוד ואכמ"ל:
שם בתוי"ט ד"ה אם רוב כו' פירש"י כו' שאין רוב בני העיר מן הפוסלין כו'. תימה דשינה לשון המשנה המדוייק דדוקא רוב כשרין. ולשונו משמע דבמחצה על מחצה גם כן כשרה. ונראה דטעות סופר הוא וצ"ל שרוב בני העיר אינן מן הפוסלין כו':

פרק ב

משנה א

במשנה היא אומרת בתולה נשאתני. בב"ב הגי' נישאתי. ובזה יובנו דברי רש"י [והרע"ב] ד"ה והוא אומר. שלא הקדים לפרש כן על מלת נשאתני שהיא לנוכח:

משנה ב

בתוי"ט ד"ה ומודה ר"י כו' כתב הרע"ב כו' כ"כ הרמב"ם כו'. בפי' הרמב"ם מחלק דהתם המיגו אינו אלא לענין איסור והיתר לכן לא אמרינן לה לענין ממונא. אבל הכא הוה המיגו ג"כ לענין ממונא להכי מודה ביה ר"י. וזהו ג"כ כוונת הרע"ב וע"כ גירסא אחרת היה לפניהם בגמרא והתוי"ט במחכ"ת שגה בכוונתם ע"ש דודאי אמרינן מיגו גם לענין איסור והיתר כמו לקמן (כב) במשנה וע' בתור"ע. ובזה מיושב שפיר קושיית התוס' לעיל (יג) ד"ה ר"א:

משנה ג

בתוי"ט ד"ה אינן נאמנים כו' דעדים החתומים כו' דלא חציף כו' רש"י כו'. זה אינו ענין לכאן כלל דהא הכא יש עדים שהוא כ"י או כ"י יוצא ממק"א וא"כ ידעינן שאינו מזוייף. אלא דמביאו הכא לכוונה אחרת לענין דהוה כהגדה לפני ב"ד שאינו חוזר ומגיד:

משנה ה

במשנה ואם יש עדים שהיתה אשת איש והיא אומרת גרושה אני א"נ. בתורע"א אות כ"א הקשה דמאי איריא באומרת עתה אחר שבאו עדים הא אפילו אמרה תחלה טרם

ביאת העדים א"א הייתי וגרושה אני ואח"כ באו עדים לא מהני ואפילו באו עדים אחר שנשאת לא מהני (אליבא דרבה ב"א לקמן כג) לכאורה סותר א"ע למש"כ לקמן באות כ"ג דוהיא אומרת כו' ר"ל שמחזקת דבריה מה שאמרה מקודם ע"ש:

משנה ז

בתוי"ט ד"ה ובזמן כו' ולעיל בשבויה ל"ד כו'. ול"נ דדעתם ז"ל דאם הוא עצמו אינו יודע אם כהן הוא ע"א אינו נאמן להעיד עליו. ולכן לעיל בשבויה לא הוצרך לפרש דפשיטא דהיא אומרת ע"ע טהורה היא דלא שייך לומר שהיא אינה יודעת. ובאומרת שהיא טמאה הוא שויתה אנפשא חתיכה דאיסורא. ובזה נראה לכוון דברי התוס' ד"ה אין במש"כ דאי בדליכא עדים היינו מציעתא. ור"ל דע"כ מיירי דחברתה אומרת ע"ע ג"כ שהיא טהורה. וא"כ היא טהורה מחמת עצמה כבמציעתא ולא שייך לומר על עדות חברתה עליה נאמנת. ומשום דידה גופה ג"כ לא שייך לומר נאמנת במה שאומרה שהיא טמאה. דכל שאינה אומרת שהיא טהורה ממילא היא טמאה ודו"ק:

משנה ח

בתוי"ט ד"ה רי"א כו' אבל נ"ל דלאב"א כו' ולא מחוור דהתם נמי יש הפסד החמרים. ול"נ דטעמא דרבנן שם משום דהחשוד עה"ד לא דנו ולא מעידו כדכתב התוי"ט שם מ"א ומ"ו ועי' לשון רש"י כאן ד"ה אינו נאמן. ואף דלא פסק כן הרמב"ם מ"מ כיון דאיכא נמי טעמא דגומלין חיישינן טפי:

[**שם באמצע הדבור**. ובעל כסף משנה בפרק ב' מהל' מעשר כו' ולא פירש היאך מתרצא כו' נ"ב נ"ל שבכ"מ יש חיסור לשון. כי בפי' מהר"י קורקוס שהי' לפני מרן תמיד כתב וז"ל ואפשר שדעת רבינו דכי מסקינן התם דר"י ורבנן במעלין מתל"י קא מיפלגי מתרצינן נמי קושיא דרבנן אדרבנן דמעיקרא דהוה סברי דטעמא דר"י בההיא דכהן משום דחייש לגומלין א"כ רבנן דפליגי עליה לא חיישי לגומלין ומקילין טפי ואנן איפכא שמעינן להו בההיא דאמרינן דרבנן מחמירין טפי מר"י אבל כיון דאסיקנא דטעמא דר"י לאו משום גומלין אלא דחייש שמא יעלו אותו ליוחסין ורבנן לא חיישי להכי דאין מעלין אפשר דס"ל דגבי חמרין איכא למיחש טפי לקנוניא. כי הדבר יותר מצוי ויותר מוכיח שהם גומלין כו' עכ"ל. מהגרמ"ש]:

משנה ט

במשנה וא"נ אדם ע"י עצמו. וכן במשנה הסמוכה בר"ז בן הקצב. ק"ל הא לעיל (כב ב) בשנים אומרים מת ושנים אומרים לא מת דהבא עליה בא"ת קאי ואפ"ה אם נשאת

לא' מעדיה לא תצא לת"ק אלמא מספק לא תצא ממי שאומר ברי לי. ק"ו בשבויה דרבנן ובעלה שנשאה בהיתר א"ד שלא תצא ממנו כשאומר ברי לי. ויש לחלק:

[**שם בתוי"ט ד"ה המעון הזה.** רב צמח גאון פירש בעבור שראה החורבן נשבע כו' נ"ב נ"ל שצ"ל ה"היכל" או ה"מקדש" וכוונתו שלשון "זה" הוא כמורה באצבע או "שהכוונה היא שבימיו נחרב הבית והוא ראה את הבית על מכונו" לכן נשבע בו. ואולי שכוונת הרצ"ג הוא להיפך. כי א"א לפרש שנשבע במקדש שזה היה אחר החורבן אלא שנשבע באלקים מלשון מעון אתה וכו' והיוחסין לא הבין כן. לכן הקשה מבבא ב"ב ומר"ג. ונ"ל עוד שזה לא היה בעת חרבן הבית. כ"א במלחמה אחת לפני החרבן והעד עד שיצאו כנ"ל ובזה מיושב גמגום בעל היוחסין:

שם בתוס' חדשים ד"ה האשה כו' וא"כ הוא נאמן במיגו כדפי' הר"ב כו' נ"ב עי' בש"מ שכ' ושמא י"ל דלא הי' מחבואה בירושלים ולפי' התוס' א"ש דאפי' אם היו מחבואות הושיבו שומרין ואין כאן מגו. קונטריסין . ועוד תרצו בקונ' אחרים שבאו הגוים לירושלים פתאום ולא יכלו להטמן עכ"ל ועי' בק"נ:

שם בתורע"א אות ל"ב בד"ה לענ"ד יש הפרש בין הרע"ב כו' דהרע"ב דמפרש כן כו' נ"ב הרע"ב לא פירש כלום. מהגרמ"ש]:

פרק ג

משנה א

ברע"ב ד"ה אלו נערות כו' אם אנס כו' כ"כ רש"י נראה דדוקא נקטי אנס עי' תד"ה ועל אשת אחיו ועי' לקמן (לה ב) תד"ה לא קנס:

שם בתוי"ט ד"ה והבא על הגיורת. חילקן כו'. אבל ק"ל מדוע הפסיק בבא על הגיורת כו' בין חייבי לאוין לח"כ שהם מסוג אחד. ונראה לי דבבא דרישא אשמע לן תרתי. חדא דאף דלא קרינן בהו ולו תהיה לאשה מכל מקום יש להן קנס. שנית דאף שהן פסולות ל"ח בהו שמא נבעלו מקודם. ולהכי סמיך להו בבא דגיורת כו' משום דבהו חיישינן שמא נבעלו מקודם:

בתו"ח (לתוי"ט ד"ה ועל א"א) וקשה דלוקמה באחיו מן האם ע"ש. וכבר קדמו בזה הרי"ף. ולי י"ל משום דדומיא דאשת אחי אביו תני דהוה דוקא מן האב כדאיתא ביבמות (נד ב):

משנה ב

בתוי"ט ד"ה רי"א כו' דרי"א כו' אפילו בת עשר שנים כו'. נראה דנקט בת עשר לפי דאיתא בקדושין (פא ב) על הא דתנן הגדילו זה ישן בכסותו כו' וכמה כו' תינוקת בת תשע שנים ויום א'. דהיינו שנת עשר. וגם דרך חז"ל לנקוט מספר עשרה על הפלגה וה"ה יותר כמש"כ במ"ר ס"פ צו בס"ד וכן נמי בלשון המקרא לא יבא ממזר כו' גם דור עשירי כו' ור"ל עד עולם כדאיתא ביבמות (עח ב):

[**שם בסה"ד ובתוספתא לא נשנה כו'** נ"ב לפלא כי בתוספתא בפרקין מפורש רי"א קטנה בת ישראל שנשבית אפי' היא בת י' שנים הרי היא בקדושתה וכתובתה קיימת. מהגרמ"ש]:

משנה ו

בתוי"ט ד"ה המפתה פטור ול"ק כו' למאי תנן שנתארסה כו' רבותא אשמעינן דלא כריה"ג כו'. ר"ל מדקתני האונס חייב דהיינו בכל כדמפורש בדברי ר' אבין. אבל מכל מקום זה דחוק דאיכא למימר אפי' כריה"ג וחייב היינו בושת ופגם (כמו שמפרש ר"א הפטור). ולהכי קתני שנתארסה כו' משום לשון פטור שיהא כולל הכל. דבלא נתארסה היה חייב על כל פנים בקנס לדעת ר"א. ודע שנעלם מכ"ת התוי"ט דברי הר"ן בזה ע"ש: ומש"כ עוד שם וכן י"ל דא"צ כו' ביתומה ממש דוקא כו' ואין חלוק כו' דבשתיהן אמרינן דפטור מן הכל כו'. תמוה דמאי תלי זה בזה אינהו ל"פ רק אם יכולה למחול הקנס. אבל הבושת ופגם לכ"ע א"י למחול מפני שהם של אביה וכדפריך לעיל ויש אדם שמוחל דבר שאינו שלו ועי' בר"ן:

שם ואו מנה או מאתים קאמר דהא בחד כתובה מיירי כו'. ויותר נראה כוונת רש"י דל"ר הוא על תרי מיני כתובות מנה ומאתים. ומנה מ"ל בנבעלה בזנות או במוכת עץ לדברי חכמים בפ"א או בשבויה:

משנה ח

תוי"ט ד"ה הבוגרת ומצאתי כו' כלומר מלאה שער כו' ושלא בדקדוק כ"כ דהא משהביאה ב"ש סגי לשון הרע"ב אטעייה במחכ"ת. דבאמת אינה נקראת בוגרת עד ששה חדשים אחר הבאת ב"ש. וא"כ יוכל להיות שאז היא מלאה שער. ואף דאיילונית נקראת גם כן בוגרת לעיל (לו) ובקדושין (ד) והיא אינה בת שער כלל. אצלה הוא שם מושאל:

משנה ט

במשנה האומר גנבתי כו' ואין משלם כו' ותשלומי דו"ה. עי' בגליון גי' ס"א. ול"נ גי' שלפנינו עיקר דקמ"ל דאע"ג דבטביחה ומכירה לא הודה ובאו עדים שטבח ומכר אינו

משלם דו"ה דכיון דפטור מן הכפל הרי תשלומי דו"ה א"ר ולא תשלומי ג' וד' כדאיתא בב"ק (עה ב):

שם בתוי"ט ד"ה האומר פתיתי כו' הא תינח במקום שהבו"פ לעצמה כו'. ול"נ דאם מכחשתו (כדמשמע קצת לישנא דמתניתין עי' בתוס') אם היה לעצמה היה פטור כמו דאיתא בחו"מ סי' ע"ה סי"א באומר חייב אני לך והלה אומר אינך חייב לי כלום. אבל אם שייך לאביה לאו כל כמינה לאפקועי ממוניה וע' מהרש"א:

שם ברע"ב ד"ה המית כו' דקסבר כופרא ממונא. כ"כ רש"י ר"ל ולא קנסא. ולשון רש"י בב"ק (מג ב) ד"ה והיכי דמי דכופרא כפרה ולא קנסא דליפטור משום הודאת עצמו. ומיושב הצע"ג שבתור"ע אות מ"ו. אך לשון וקסבר אינו מדוייק כ"כ . ועמש"כ שם (בע"א) בד"ה אימא בס"ד:

פרק ד

משנה א

במשנה רש"א אם לא הספיקה כו'. עי' בגליון נ"א. אבל מפרש"י לקמן (מב ב) ד"ה כגון שעמדה בדין ובגרה מוכח כגי' שלפנינו. וכן גי' הרי"ף והרא"ש:

[**שם בתוי"ט ד"ה הרי הן של עצמה כו' ואין ספק שכשכתב זה לא עלה בזכרונו מה שכתב הר"ן כו'** נ"ב עי' במל"מ שם וחידוש שלא זכר שכבר העיר כן התוי"ט כאן. מהגרמ"ש]:

שם בתור"ע אות מ"ט וכו' תוס' כו' (והא דאינו נותן את הצער אף דפתוי קטנה אונס הוא דכיון דנעשה ברצון אין לה צער). ולכאורה מהראב"ד פ"ב מהל' סוטה ה"ד לא משמע כן ע"ש. אולם לפי דלשונו ז"ל אינו מבורר לי לכן לא אותביה מיניה תיובתא. ומש"כ עוד בתור"ע דא"א לומר דמיירי בקטנה דהא קתני סיפא והמפתה לכשיוציא. ופיתוי קטנה אונס הוא ומחוייב לישאנה. לע"ד לא נראה כן דהא באונס כתיב ולו תהיה לאשה תחת אשר ענה וגו'. והרמב"ם וכן הרע"ב אחריו כתבו בפ' דלעיל מ"ד דלהכי לא כתיב עינוי במפותה משום דאין לה צער. והרי הרב בעצמו אומר דגם קטנה מפותה אין לה צער וא"כ לא קרינן בה תחת אשר ענה. ובסנהדרין (נה ב) אמרינן גבי קטנה כיון דמזידה היא כו' ורחמנא הוא דחס עלה:

ודע דמדברי התוס' סתירה נגלית למש"כ הרב הגר"ע הנ"ל בחדושיו לעיל (מ) דמאנס את הקטנה אין בה עשה דולו תהיה לאשה דאפילו רבנן דרשי במהוה עצמה לענין זה ע"ש. א"כ איך ס"ד דהתוס' לאוקמי בקטנה דהא קתני סיפא האונס שותה בעציצו. ובפרט לפי

מה שנסתפק שם דאפילו כשתגדיל אינו מחויב עוד לישאנה ולפי ספיקו יש להסתפק ג"כ אם אנס אחות אשתו ומתה אשתו אח"כ אם מחויב אז לנשאה. ויש לחלק ועי' תוס' ריש יבמות ד"ה ואחות אשתו:

ומה שכתבו התוס' דלא שייך בה מחילה צ"ל דכוונתם בשלא הגיעה עדיין לעונת הפעוטות עי' לקמן (ריש דף פו) בדבריהם. עי' תוי"ט שהקשה דאימא דאיצטריך מתניתין דהכא לאשמעינן דהצער בתפוסה לאביה והאריך בזה ע"ש. ובקל י"ל אי אמרינן דזהו עיקר חידושא הל"ל בהדיא דלאביה כי היכא דלא ניתי למטעי ולפרש כהראב"ד ויש עוד להאריך בזה ואכ"מ:

משנה ב

בתוי"ט ד"ה המארס כו' משום דגמ' נקט בסיפא אליבא דמ"ד דטעמא דמעין גורם כו' [נ"ב כמש"כ התוס'. מהגרמ"ש]:

משנה ג

בתור"ע אות נ"ב הקשה דא"כ דליכא מה"ת גר קטן שהורתו ולידתו שלא בקדושה. ל"ל קרא שם למעוטי שאינה בסקילה תיפוק ליה דהיא בחזקת בעולה ע"ש. ול"נ כיון שנתגיירה אמה והיא מחזיקתה תחת השגחתה כדי שתתגייר משתגדיל לכן היא בחזקת משתמרת שלא נבעלה. ועי' בגמרא ס"פ ד' אחין. עי"ל דאתי למעוטי כגון שהושיבוה ע"פ חבית של יין ולא היה ריחה נודף קודם הזנות כדלעיל. וכמו שבדקו בנות יבש גלעד ביבמות (ס, ב) אבל לא אישתמיט תנא לאשמעינן דתהני הך בדיקה לענין קנס ולענין כתובה שתהיה לה מאתים. ולעיל (ו, ב) אמרינן רוב בקיאין הן ר"ל בהטיה. ועי' חגיגה (יד, ב) תד"ה בתולה:

משנה ד

במשנה נישאת יתר עליו הבעל כו'. ופרש"י [והרע"ב] שהוא זוכה גם בכל השנוים למעלה כו'. לכאורה קשה מזה לדעת הרמב"ם ברפי"ב מהל' נדרים שהאב מפר כל נדרי בתו והבעל אינו מפר אלא דברים שיש בהן עינוי נפש כו'. א"כ בזה גרע כח הבעל ולפמש"כ בתור"ע דמתניתין לא חשיב רק כללי שרשי זכיות אבל פרטי דיניהם ל"ח א"ש:

שם וחייב במזונותיה. מ"ש התי"ט בסה"ד ד"ה וחייב כו' וברפ"ג דמעשרות מוקמינן למתניתין דהתם כמ"ד שאין מזונות לאשה דאורייתא. עי' מה שתמהתי עליו שם:

משנה ה

בתוי"ט ד"ה לעולם היא כו' וזכאי בה בכל זכות כצ"ל וכ"ה ברש"י שברי"ף וברי"ן:

שם ד"ה עד שתכנס כו' והרי רב פליג על ר"א כו' אין הלכה כתלמיד במקום הרב כו'. תמוה דהא ריו"ח ור' חנינא ג"כ סוברים כר"א. והכי הל"ל דאין הלכה כר"א משום דאיפרך:

משנה ז

במשנה ולא כתב לה כל נכסים כו' אחראין כו' חייב כו'. נראה דהוי"ו בא בכאן לחלק ור"ל או אפילו כתב לה שדה שוה מאתים אלא דלא כתב לה אחריות על שאר נכסיו חייב אבל לקמן (סוף דף נו) בתוס' ל"מ כן:

משנה יב

בתוי"ט ד"ה מיגד כו' והגי' בדלי"ת. ול"נ דגם לגי' מיגר ברי"ש יל"פ לשון המשנה כמו וכמים הנגרים ארצה (שמואל ב י"ד:י"ד) כמים מוגרים במורד (מיכה א':ד'):

פרק ה

משנה א

במשנה אם רצה להוסיף כו'. עי' ר"ן. והוסיף התוי"ט ע"ד וגדולה מזו כו' דחזי ליכי כו'. תמוה דז"א אלא בכהנים ובמשפחות המיוחסות. וכ"מ להח"מ בא"ע סי' ס"ו סק"ל שזהו החילוק ביניהם. אולם בב"ש שם ס"ק ט"ז לא משמע כן:

[**שם בתוי"ט סד"ה יוסיף כו' דאפי' כותב דחזו ליכי מנהג טוב הוא כו'** נ"ב אבל רק ראוי להיות בכהונה ובמשפחות המיוחסות בישראל. כמ"ש שם בשם התוס'. ועי' שו"ע אה"ע סי' ס"ו ס"ז בהגהת רמ"א בשם המרדכי פ"ק. מהגרמ"ש]:

משנה ב

במשנה נותנין לבתולה י"ב חדש. ובגמרא יליף לה מהא דכתיב תשב כו' ימים וילפינן מימים תהיה גאולתו. ובנזיר (דף ב) ומגלח א' ליב"ח שנא' ויהי מקץ ימים לימים ויליף ג"כ מימים דבתי ע"ח. ולכאורה כיון דילפינן מהתם והתם חדש העבור אינו נחשב בפ"ע במספר ירחים ששנינו בערכין (לא) וגואל כל יב"ח. שהרי אמר שם תמימה להביא את חדש העבור. הוא הדין בהני נמי אינו נחשב בפ"ע להשלמת יב"ח. ומוכח דאפילו היכא דחכמים נתנו החשבון בחדשים חדש העבור אינו עולה במספרם. וסייעתא להפוסקים ביו"ד סי' נ"ז סעיף י"ח ובא"ע סי' י"ג סעי' י"א דהעבור אינו בחשבון ותיובתא להחולקים שם:

שם הגיע זמן ולא נשאו. עי' תוי"ט. ומש"כ ומיהו ס"ל כו' והל"ל ינשאו. לפי דקדוק הלשון הל"ל תנשאנה. אולם בלשון חכז"ל מצינו רבות כיו"ב:

משנה ג

עד שתכנס לחופה. התוי"ט הביא בשם הר"ן לדחות פי' הרמב"ם דחופה היינו יחוד מהא דתניא בברייתא נכנסה לחופה אפי' לא נסתרה. וכן העתיקה לעיל בפ"ק מ"ד. ול"ד דהא ברייתא היא לעיל (סוף דף יא) ולא גרסינן שם חופה אלא כנסה ראשון לשם נשואין כו' (וכן הר"ן גופיה לא העתיק בה מלת חופה). ויל"פ דהיינו מסר האב לשלוחי הבעל וכר"ל לעיל (מח ב) וכדפריש רבינא לומר דכתובתה מאחר מנה. וגם שאר אמוראי ל"פ עליו בזה ודלא כהא"נ שבתוס' שם. גם י"ל דכנסה היינו שמסרה האב לרשות הבעל ממש ובזה נראה דלכ"ע הויא כנשואה לכל מילי. ולפ"ז א"ש הגי' במשנה שם עד שתכנס לרשות הבעל דהיינו רשותו ממש. ודיוקא דרנב"י שם הוא מלשון כיון כמש"כ התוס' שם במתניתין ד"ה לעולם. ועמש"כ בנדרים (עג ב). ול"נ ראיה לפי' הרמב"ם דחופה היינו יחוד מיבמות (קז) "לא ניחא ליה דתהוי חופה דאיסורא" ומאי איסורא איכא אם לא היחוד דפנויה:

משנה ד

ברע"ב ד"ה המותר כו' ולא הקדיש מעשה ידיה עצמן. וכ"כ רש"י. ל"י כוונתו בזה. דא"ל דס"ל דאם הקדיש מעשה ידיה בכלל מיגו דלא חייל על עיקר מע"י לא חל נמי על המותר כמו בקדושין (נא) באומר לה' נשים כולכן מקודשות לי והיו בהן ב' אחיות דאף הנכריות אינן מקודשות וע"ש ברא"ש וכמש"כ שם בס"ד. דהא לקמן אר"ע יפר שמא תעדיף עליו יתר מן הראוי לו. ודברי התוי"ט בזה דחוקים:

משנה ו

ברע"ב ד"ה בש"א. אם הדירה ב' שבתות כו' כ"כ רש"י ול"ד דמשמע דדוקא במפרש אבל בסתם יוציא לאלתר ויתן כתובה והוא כרב לקמן בגמרא וכה"פ פסקו כשמואל דהלכה כוותיה בדינא וכ"ה גם דעת הרע"ב עצמו כמש"כ התוי"ט לקמן פ"ז מ"א ד"ה עד שלשים:

שם בתוי"ט ד"ה בה"א. ולשון הפרה שכתב (ר"ל הרמב"ם) לאו בדוקא כו' ומשום כו'. וכ"ה לשון הגמרא לקמן (סג) אפשר דמיפר נדראי. ושם י"ל ג"כ כמש"כ התוי"ט דאגב רהיטא דנדרי בתו עצמה נקיט. אבל מצינו ג"כ בעלמא דנקיט לישנא דהפרה בבכורות (ריש דף לז) וע"ש בתוס'. ועי' תוי"ט פ"ח דנדרים מ"ז ד"ה להפר:

[**שם בתוי"ט ד"ה התלמידים וכו' וכתב הר"ן ותמה אני למה לא הוזכרה במשנתנו כו'** נ"ב עי' בב"ד שתירץ דלא בעי למנות ת"ח משום דצניעי טפי והתורה נמי לא פרסמה

הגמל מפני שצנוע בתשמיש כדפי' רש"י בפ' וישלח כו' ע"כ וכבר קדמו בזה המהר"ם שיף ועי' בק"ן ומ"ש בשם רש"י פ' וישלח כ"ה בירוש' כאן ובב"ר פ' וישלח. מהגרמ"ש]:

משנה ז

במשנה טרפעיקין. עתוי"ט. ודבריו תמוהין שהרי כדברי הרמב"ם מפורש להדיא בגמרא לקמן (סד) מאי טרפעיקין אר"ש איסתרא כו' פלגא דזוזא. ועי' פרש"י שם (ולפמש"כ בסה"ד מדברי הרמב"ם בחיבורו שדינרין דת"ק הם של מדינה. יהיה שיעור של ר"י טפי משל ת"ק) ואולי דלזה כיון התוי"ט במש"כ לקמן אבל בגמרא כו'. אולם מ"מ דבריו אך למותר:

משנה ח

במשנה אר"י לא פסק לה שעורים אלא ר"ש כו'. ועי' לקמן פירושו בגמרא. ומשמע דת"ק פליג עליה וס"ל דבכ"מ שעורים כפלים בחטים. והני תנאי כתנאי דפליגי בפ"ח דפאה מ"ה ור' יוסי כר"מ דשם. ונ"ל סמך יפה להת"ק מקרא סאה סלת בשקל וסאתים שעורים בשקל (מלכים ב ז׳:א׳):

משנה ט

משקל ה' סלעים שתי ביהודה שהן עשר סלעים בגליל. כה"ג בחולין (קלה) במשנה: **שם ברע"ב ד"ה שתי**. קשה לטוות כפלים כשל ערב. וכ"כ רש"י. ובנגעים פי"א מ"ח העתיק מפי' הרמב"ם שהשתי דק והערב עב מאד. וב' הפירושים יש להם מקום כאן ושם:

פרק ו

משנה ג

בתוי"ט ד"ה שום במנה כו' ורש"י מסיים אין לו לומר תנו לי עוד חמישיתו כו'. וקמ"ל דאף דאיתא עדיין טעמא דהן פוחתין מ"מ א"צ להשלים חומש. ומהרע"ב משמע דאשמעינן דלא יוסיף שליש. והוא דל"ת דעל שום ג"כ מוסיפין אלא דברישא להכי פוחת עוד חומש לפי ששמאום יותר מדאי עד כדי ההוספה ופחיתת חומש קמ"ל דלא. ומיושב קושיית התוי"ט פשיטא:

פרק ז

משנה א

בתוי"ט סד"ה המדיר כו' אבל הכא דקתני המדיר כו' תוס'. והנה לא העתיק רק התירוץ הזה. ובמחכ"ת סותר א"ע למש"כ לעיל פ"ה מ"ה ד"ה המדיר בשם הטור. והטור ע"כ סובר כתירוץ הראשון שבתוס':

משנה ו

במשנה ולא קוצה לה חלה. אולי צ"ל לו כדלקמן בברייתא כל היודע באשתו שאינה קוצה לו חלה. דהרא"ש כתב דבעינן דוקא שמכשילתו:

שם בתוי"ט ד"ה מאכילתו כו' ויש לגמגם למה נקיט כהן. ובמש"כ בס"ד בברכות (כח א לא ב) יתיישב זה ע"ש. וסתם כהנים מטוהרין הן לאכילת תרומה ולמקדש:

וכן לקמן גבי חלה נקיט גבל דמסתמא הוא טהור עי' חולין (קכב ב) רש"י ד"ה לגבל:

[ומה שנוגע להירוש' הנה בגי' הירוש' שלפנינו ג"כ ליתא "כהן" אבל הריטב"א והר"ן הביאו את הירושלמי בנוסחת "כהן" ובש"מ הביא לשון רש"י שכ' לאו דוקא כהן אלא אורחא דמילתא נקט שהכהן היה מתקן את הכרי ונוטל את הראוי לו עכ"ל. מהגרמ"ש]:

משנה ח

בתוי"ט ד"ה האב צריך כו' ומסיימו התוס' ואיירי כו' ולהר"ן כו'. ולע"ד ה"נ דסברת כאן נמצאו כאן היו היא מענין חזקה. אלא דחזקה הוא דמוקמינן זמן המאוחר בחזקת המוקדם לו. וכאן נמצאו כו' הוא להיפך דמוקמינן זמן המוקדם בחזקת המאוחר לו עי' לקמן תד"ה על בעל החמור. והנה בחזקה המוקדמת כ' התוס' בחולין (יא) דכל שלא נודע החזקה בשעתה אלא שנתבררה אח"כ לא אזלינן בתרה. וה"נ נאמר בחזקה המאוחרת דהוא כאן נמצאו כו'. והתם לא נודע לנו כלל בעת היותה בבית אביה שנאנסה רק אח"כ בבואה לבית בעלה נתברר לנו שנאנסה מקודם בעודה בבית אביה לכן לא אזלינן בתרה. וכעין זה מצאתי בנו"ב חלק חו"מ סי' ד' בסופו ע"ש. אלא דק"ל על סברת התוס' דלדבריהם יפלו רוב החזקות. דאף בדבר הנראה לעין הלא אינו רואה רק מה שהיה קודם קצת. כי הגעת דבר הנראה לעין הרואה יתמהמה זמן מה לפי דעת הרבה מחכמי הראיה. אולם לפ"ז יקשה מאי דפריך ראב"י בחולין (י ב) ודלמא כגון שיצא דרך אחוריו דקא חזי ליה כי נפק. דמ"מ בעת הסגרו לא חזי רק איך שהיה בזמן קדום קצת. וא"כ ע"כ צריכא לחזקה. ואולי י"ל דהא קי"ל תכ"ד כדבור דמי וא"כ ה"נ לענין חזקה ל"א אלא בתוכ"ד. ובזה מתורץ ג"כ קושייתי על התוס'. ולכאורה ע"כ צ"ל כן בהא דאמרינן שם וראב"י כגון דקיימי דרא דגברי כו' וע"ש בתוס'. והא מ"מ ניחוש דבתוך שהגידו זה לזה וזל"ז בצר

ליה שיעורא. אלא ע"כ צ"ל שהכל היה בתוכ"ד דכדבור דמי ולא משום חזקה. ולא תאמר דתכ"ד אינו אלא לענין דבור. דבנדרים (פז) איתא ג"כ לענין קריעה דאם קרע ואח"כ מת בתכ"ד דיצא ידי קריעה. אבל כ"ז הוא לפי העתקת הרא"ש והר"ן בחולין שם בשם התוס'. אבל כפי הנמצא בתוס' שלפנינו שם נראה בדבריהם כוונה אחרת והוא משום דלא נודע לנו בבירור גמור שהיתה הפרה כשרה מקודם והיינו משום דאיכא מיעוטא דמיעוטא טריפות דחיות יב"ח כמש"כ הש"ך בסי' נ"ז ס"ק מ"ח בשם המהרש"ל. ולפ"ז כש"כ דלא מהני חזקה דאתיא מכח רובא שכתבו הרא"ש והר"ן ואכמ"ל:

שם ד"ה וחכ"א כו' ורבנן לא אתו לאפלוגי כו'. וכה"ג ביבמות (קטז ב) במשנה דנקטי ב"ש אחת כו' ואחת כו' עד הבציר אע"ג דבכל הני גם ב"ה מודו כדמוכח בברייתא שם:

משנה ט

בתוי"ט ד"ה האיש שנולדו כו' דאי לאחר שארסה כו' ול"י מנ"ל הא דהא גבי מורדת תניא לעיל (סג) אחת ארוסה. ועי' בשו"ע סי' ע"ז בח"מ סק"כ ובב"ש שם:

פרק ח

משנה א

בתוי"ט סד"ה בש"א כו' שממהר לגרשה כו'. בתוס' שלפנינו שמוזהר לגרשה:

משנה ב

ברע"ב ד"ה נכסים ידועים כו'. הנה כה"פ פה אחד פסקו כריו"ח כיון דתניא כוותיה. וכן הרמב"ם בפירושו פי' כוותיה. ול"י מה היה לו להרע"ב בהביאו גם דעת ריב"ח והשוון אהדדי אית דמפרשי כו' ואית דאמרי כו':

פרק ט

משנה א

בתוי"ט ד"ה שאם מכרה כו' ובתוס' כו' תימא אמאי קתני שאם מכרה כו'. לפמש"כ הרא"ש והר"ן בשם הרמב"ם דמהני אפי' לנכסים שנפלו לה משנשאת דבל"ה מכרה בטל ע"ש. י"ל דלהכי קתני לשון דיעבד לאשמעינן הא ואה"נ דאפי' לכתחלה. וכן לפמ"ש התוס' לעיל (עח ב) בד"ה לא כר"י. י"ל דאתי לאשמעינן בזה כאמרו לו:

משנה ה

במשנה אבל משביע הוא את יורשיה. כתב התוי"ט ובגמרא שהוא טוען כו'. בגמרא לא נמצא זה אלא ברמב"ם ברפי"ז מהלכות מלוה והוא מרב האי ורי"ף בתשובה כמ"ש

הה"מ. ואדרבא הה"מ טרח שם ליישב מדוע לא מוקי הש"ס הא דהיתומים לא יפרעו אלא בשבועה בכה"ג. ולדעתי נראה דכאן לא בעינן שהוא טוען כו'. דהא היה יכול להשביעה שבועת אפטרופיא אפי' לר"ש דלקמן (פח ב) כשבאה לגבות כתובתה ע"ש בתד"ה לאפוקי. אלא שפטרה. וכיון דאמרינן דלא פטר רק אותה א"כ ממילא יורשיה חייבין לישבע שבועתן (דמש"כ המהרש"א כאן בתד"ה נדר דלענין שבועת אפטרופסין לא ניחא לפרש גבי יורשין שבועה שלא פקדנו ע"ש אינו מוכרח כלל):

ומש"כ בתור"ע כאן דבפגמה ומתה אף בחייו אינם גובים ממנו כו'. תמוה משני פנים (א) דגמרא מפורשת בשבועות ס"פ כל הנשבעים פוגם את שטרו ומת יורשין כו' ונוטלין. ומש"כ בשו"ע סס"י פ"ד נגד זה כבר הרעישו האחרונים בו. (ב) דהא הכא פטרה משבועה זו דפוגמת כדמסקינן לקמן בגמרא ומאי שייך א"א מוריש שבועה לבניו בזה: **שם אבל יורשיו משביעין כו'**. והא דל"ת הכא ג"כ דהבאים ברשותו משביעין כו' נדחק התוי"ט בזה מאד וגם דבריו מגומגמים. ולולי דמסתפינא מרבותי הפוסקים הנלע"ד דבדוקא לא תני הכא הבאים ברשותו דכיון דהוא פטרה שוב גם הלקוחות א"י להשביעה. דעי' בשבועות (מא) תד"ה וכי מה שהכריחו מבבא זו (אף שהזכירו בדבריהם לישנא דאבא שאול ב"מ דלקמן בגמרא באמת ל"י מדוע לא הביאו מבבא זו דמשנתינו) טעמא דהנפרע מן היתומים ל"י אלא בשבועה אינו משום דהלוה גופיה דלמא הוה טעין אישתבע לי (ודלא כפרש"י במתניתין דלקמן) ומשמע דממשועבדים מודו דטעמא משום הכי הוא כפרש"י ועי' בר"ן שהכריח פירושו מהגמרא. וא"כ היכא דפטרה ממנו ולא היה יכול לומר לה השבעי לי ממילא גם הלקוחות אינן יכולין להשביעה:

משנה ז

בתוי"ט ד"ה מנכסי יתומים כו' ובס' המשנה דירושלמי כו'. וכ"נ מפרש"י:

משנה ט

במשנה מן הסכנה ואילך כו'. בתור"ע הביא בשם הכ"מ דהרמב"ם מפרש דאז כשהיתה הסכנה תקנו כו' ואע"פ שעברה הגזרה נאמן כו'. ובזה נראה מדויק לישנא דרשב"ג מן הסכנה ואילך ולא אמר בשעת הסכנה כמו בר"פ ר"א דמילה. ומש"כ עוד ופסק כרשב"ג אי כו'. לכאורה לא היה צריך לכ"ז דכיון דאר"נ בגיטין (לז ב) נאמן אדם כו' יש לנו לפסוק כוותיה. אלא כלפי מש"כ הרא"ש והר"ן בדעת הרי"ף דדחי הא דר"נ מפני סתמא דת"ק דהכא. לכן הוכרח ליישב גם מתניתין אליביה. ועמ"ש בס"ד בחדושי לשו"ע או"ח סי' ק"ס. ובמס' מגילה (ז). ומלישנא דהרמב"ם משמע דדברי ר"נ הן הן דברי רשב"ג. וקשה דלפ"ז מאי פריך עליה דר"נ ממתניתין דהכא ואוקמיה כתנאי דברייתא. ומדוע לא משני

דהוא אמר כרשב"ג. וכש"כ לפמש"כ הכ"מ דרשב"ג מפרש לדברי ת"ק. וצ"ל דהיינו לאחר שמצינו לחכמים דברייתא דאמרי א"צ לכן אמרינן דגם רשב"ג כוון לדבריהם. אבל בלא זה היה מסתבר יותר לומר דדוקא בשעת הסכנה ממש קאמר רשב"ג:

פרק י

משנה א

במשנה ויורשי הראשונה קודמין ליורשי שניה. פשוט דה"ה שקודמין גם להשניה עצמה. ואיידי דתני יורשי הראשונה תנא נמי יורשי שניה. וכדרך דאר"א לקמן בגמ' בסיפא דמתניתין:

משנה ה

ברע"ב ד"ה הראשונה נשבעת כו'. כ"כ רש"י והר"ן אם שניה טוענת כו' השבעי לי. כ"כ רש"י והר"ן. והתוי"ט העלה בצ"ע דזה הוי כמו מנכסים משועבדים דנשבעים אפי' בלא טענה. ול"נ דהא משמע אפי' אנו רואים דיש בהנכסים כדי גיבוי כל הכתובות. ואינו אלא משום חששא דלמא לא משתייר כדפרש"י דהיינו שמא ימצא בע"ח מוקדם על האחרונות וכדומה ואינו ברי הזיקן לכן ס"ל ז"ל דאינן נשבעין אלא בטוענות. ועי' בב"ש סי' צ"ו ס"ק כ"ד:

שם בתו"ח ד"ה הר"ב כו' וק"ק אמאי לא פי' כאביי ע"ש. ול"נ כיון דלדינא ליכא נפקותא דלענין מה שגבה לא גבה גם לפירושם כן דהלכה כת"ק. ועוד דגם סתמא דמתניתין דלקמן דתני הראשונה מן השניה כוותיה וה"ל מחלוקת ואח"כ סתם דהלכה כסתם. ולענין יתומים גדולים ודאי גם לפירושם הלכה כאביי קשישא כמש"כ הרא"ש מש"ס דגיטין והכא מיירי כשאין שם יורש כמש"כ הרע"ב (והוא מהרמב"ם) או כמש"כ התוס' והרא"ש דמיירי שפטרן אביהן מן השבועה. ולהכי לא ניחא להו כדאביי משום דלדידיה אתא הת"ק דלא כהלכתא:

פרק יא

משנה ג

בתוי"ט ד"ה ומוכרת למזונות כו'. בתוס' סד"ה מתניתין מני כו' הוא דמוכרת כתובתה שלא בב"ד. משמע דמפרשי דשלא בב"ד קאי אכולה מילתייהו דאף הארבעה וחמשה פעמים שמוכרת לכתובתה א"צ ב"ד. והתוספות יו"ט לא הרגיש בזה ע"ש:

משנה ה

במשנה אפי' מכרו שוה מנה במאתים כו'. ובתוי"ט אלא ודאי דס"ל להירושלמי דבפלג איכא אונאה לקרקעות וכ"ה בטור כו' ומיהו התוס' בפ"ב דקדושין כו' ע"ש. ל"י מדוע לא הביא דעת התוס' לעיל (צח) ד"ה אלמנה שברור מללו דבפלג יש אונאה וכן הרא"ש בפ' הזהב סי' כ"א והרי"ף שם הבינו דעת הירושלמי כן:

משנה ו

במשנה ואם מתחלה נשאה כו' יש לה כתובה. עתוי"ט. ומש"כ מ"מ איסורא דרבנן עביד כמבואר ברמב"ם בפכ"א (כ"נ דצ"ל) הלכה כ"ו. ועי' במ"מ פט"ו מהל' אישות הל"ו. אבל משמע ודאי דאם יש לו אשה בת בנים מותר לישא איילונית וא"כ דבריו אינן מוכרחים:

פרק יב

משנה א

במשנה לכשתבוא אצלי אזונה כו'. עי' פירש"י ורע"ב. ותמיהני מדוע לא פי' כפשוטו דקאי על הבת עצמה ולאפוקי מאלמנה דתנן לקמן דיכולין לומר לה אם את אצלינו כו' עי' ברא"ש ור"ן:

שם ברע"ב ד"ה הנושא כו'. או שאמר אתם עדי שאני מחייב עצמי. מוכח שהולך בשיטת הרמב"ם (הובא בר"ן) שגם באתם עדי יכול להתחייב א"ע ושכן גם דעת הרי"ף. והתוי"ט ל"ד שהשיא כוונתו לעדי הודאה כשטת רש"י. אולם פי' הרע"ב במשנה תמוה דהרי חזינן דהש"ס לא אוקים למתניתין בכגון זה אלא בגוונא דפלוגתתם או בשטרא פסיקתא:

פרק יג

משנה ב

בתוס' חדשים ד"ה אבל בירושלמי פ"ט דשביעית כו' [נ"ב ראיתי בס' דרשות מוהר"י ן' שועיב פ' ויגש שכ' וז"ל:

וכתבו חכמי הטבע כי הצבי אינו סובל שום דבר בקרנים כשאר החיות או הבהמות שיש להם קרנים. כי מיד הוא משליך אותו וע"ז אמרו חכמים ז"ל הניח מעותיו על קרן צבי עכ"ל ועי' ש"מ. מהגרמ"ש]:

משנה ג

בתוי"ט ד"ה בשביל כו'. כן הוכיח הרי"ף אחר משנה דלקמן. לא נמצא שם שום הוכחה רק כתב סתם דנפקא ליה מהלכתא וקי"ל כרבנן. וזה כתב ג"כ על משנה זו בעצמה ולית הל' כאדמון. אולם בב"ב ר"פ מ"ש כ' הרי"ף טעם ע"ש ובנ"י:

משנה י

במשנה יהודה ועה"י והגליל. התוי"ט הקשה מדוע הפסיק בעה"י בין יהודה לגליל אשר שניהם בא"י בעבר המערבי. ולי י"ל משום דאמרינן בחגיגה (ריש ד' כה) דרצועה של עובדי כוכבים מפסקת ביניהם. אבל הירדן הוא עצמו ג"כ בכלל ארץ כנען. עי' בכורות (נה) ועי' בתור"ע בשביעית פ"ט אות מ"ב מה שהביא מס' כפתור ופרח:

משנה יא

בתוי"ט ד"ה ואין הכל מוציאין כו'. דאי רישא בכנעני השתא מעלין אמרת צ"ל דאין מוציאין. הק"ו תמוה. אבל הרב ל"ד במחכ"ת דעי' בר"ן דלא כתב זה אלא לפי' הראב"ד דהכל מעלין היינו שכופה העבד את רבו להעלותו לירושלים וע"ז שפיר קאמר צ"ל דא"מ: